

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Continens Armamentarium Seu Panoplima Spiritualem - Id est, Varia arma
& media ad omnis generis tentationes fortiter sustinendas, & feliciter
superandas, Ad Omnium Quidem Animarum

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1688

Pars VI. De Tentationibus Circa Judicia divina occurentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48377)

*ſint, & Magiſtri. Quia ergo iſte honor ſenibus haud
dubiè propter virtutem, quæ ſola mater veræ gloriæ
eſt, teſte S. Bernardo, confertur, huic præ aliis ſtudeat
Chremes, ſibi que illa S. Cypriani l. de 12. abuſ. verba
applicet: *Abuſio magna eſt, ſi ſine virtute ſenex inveniatur;*
pluſ enim virtuti operam dare ſenibus competit,
quos præſentis ſæculi florida ætas deſeruit. Sicut enim
in arboribus reproba comparat arbor, quæ poſt flores fru-
ctus optimos cultori ſuo non exhibet; ſic & ipſo reprobus
eſt, quem ſlos deſerit iuventutis, & tamen in ſenectutem
honorum operum fructus maturos proferre
*parvipendit.**

P A R S VI.

DE TENTATIONIBUS
CIRCA IUDICIA DIVINA
OCCURRENTIBUS.

I. *E*ſi hæc pars ab initio alicui meritò ſupervaco-
nea videri poſſet, cùm teſte Siracide cap. 8.
omnium operum DEI nullam homo poſſit invenire
rationem; & quantò pluſ laboraverit ad quærendum,
tantò minuſ inveniat; & hinc D. Julianus in Conci-
lio Toletano dixerit, divina non diſcutienda, ſed cre-
denda eſſe, arque adedò generale pro omnibus tenta-
tionibus in hac materia occurrentibus telum eſſe de-
beat illa Tobix Senioris ſententia; *juſtus es, Do-*
mine, & omnia iudicia tua juſta ſunt; nam ut S. Pau-
linus ep. 38. ſapienter diſcurrit, *ſi à DEO omnia: &*
DEVS bonus eſt, omnia profectò, quæ fecit DEVS, bona
erunt.

erunt. Si quæ autem sunt in arcanis statutorum ejus altiora sensibus & cogitationibus nostris, etiamsi rationem eorum consequi, & colligere non possimus, tutius tamen nobis est, magis occultas esse rationes, quam nullas credere, quia non ambigendum, omnia DEI esse, etsi nobis non sint perspicua, tamen esse consulta. Et si, inquam, hæc ita se habeant, quia tamen aliquorum hominum ingenia adeo sunt inquieta, ut neuiquam quieta & libera à tentationibus esse possint, nisi aliquibus saltem rationibus adductis ostendatur iisdem æquitas divinorum operum & judiciorum, ideo ut in hoc etiam genere aliquousque satisfacere possit Confessarius, aut Pastor, plerâque similes tentationes in hac sexta parte proponam, modumque illis occurrendi ostendam. Unde in sex capita pars ista dividetur, quorum primum de tentationibus circa Deum, secundum circa Christum, tertium circa Angelos, quartum circa Homines in communi, quintum circa Homines bonos, sextum denique circa homines malos occurrentibus tractabit.

C A P U T I.

DE TENTATIONIBVS CIRCA
DEVM OCCVRRENTIBVS.

II. Circa hunc non pauca tentationes occurrunt, maximè quando tam variæ permissiones & ordinationes considerantur, quæ humanæ rationi minus consentaneæ videri possent, quæ proin nunc ordine sunt referendæ,

§. I.

§. I.

Tentatio I. Circa creationem malorum Angelorum & Hominum.

III. **E**usebius Clericus legens in aliquo libro historiam, quâ narrabatur, eo tempore, quo S. Bernardus mortuus est, 30000. hominum in iudicio particulari comparuisse, & ex his duos tantum rectâ ad cœlum, tres ad purgatorium, reliquos omnes ad infernum fuisse translatos, vehementer tentari cœpit, dum imaginari sibi non potuit, quomodo tam misericors Deus tam multos homines, quos providebat damnandos esse, creare potuerit præ iis, quos, si creati fuissent, certò salvandos præciverat. Quæ tentatio adhuc majus incrementum accepit, quando in alio libro legit, esse quorundam Doctorum opinionem, qui tertiâ parte plures Angelos damnatos, quàm Salvatos fuisse asserant. Quæritur, quomodo huic tentationi sit occurrendum?

Responsio.

IV. Inprimis illi suggerat S. Hieronymi responsionem l. 3. contra Pelag, sic loquentis: *Vis scire rationem? DEVS presentia judicat, non futura: nec condemnat ex præscientia, quem noverit ialem fore, qui sibi postea displiceat; sed tanta bonitatis est & ineffabilis clementia, ut eligat eum, quem interim bonum cernit, & post malum futurum, dans ei potestatem conversionis & penitentia.*

V. Secundò ostendat eidem, licere cuique iure suo maximè autem DEO, cui sine injuria Ma-

gestatis licuisset, ad supremi juris sui demonstrationem omnes creaturas, infantes etiam, æternis cruciatibus affligere; quid mirum ergo, si beneficâ voluntate condidit aliquos ob scelera sua affligendos, non ut affligeret, & quòd damnet iustitia, quos bonitas creavit ipsâ bonitate & iustitiâ abusus.

VI. Tertio illi demonstret, quàm magna emolumenta ex tali creatione sint subsæcuta, dum & attributa divina clariùs sunt manifestata, per iustitiam in aliquibus, in aliis misericordiam exercitam: & multi homines pereuntium exemplo ferventius virtutem amplectantur, merita sua augent, & ad magnam sanctimoniam aspirant; sicque DEUS ex malis exprimit optima, & velut ex insulso cortice dulcem nucleum eruit.

VII. Quarto illi ostendat, etiam hunc finem creationis hujus non postremum fuisse, ut bonis & electis ad varios usus serviant, uti sat clarè Gerson sequentibus verbis lib. I. de consol. Theol. prosâ 4. indicavit: *Velut animalia propter homines creata sunt, ad obsequiorum varietatem, illa blandiendo, ista saviendo, intelligere sic habemus propter electorum salutem præscitos esse formatos, sive nocere, sive obsequi conentur, ut non gloriatur omnis vel obsequens electis, vel adversans eis. Noverat DEVS scelestos usui futuros prædestinatis, tum ad vitam temporalem, tum æternam; quare propter electorum utilitatem non inutiles omnino sunt. Cadaveris morticini adipem iussit DEVS haberi in varios usus; nam etiam ii, qui suis mortui peccatis sunt, sanctorum vita serviunt: aliena adhuc malitia utilis est filiis DEI.*

§. II.

Tentatio II. Circa permissionem peccatorum.

VIII. **A** Fra pia & devota Virgo videns passim tantam grandia, & multiplicia peccata ab hominibus committi, vehementer miratur, quomodo Deus qui tam facile ea impedire posset, salvâ suâ Justitiâ & Bonitate, nihilominus ea permittat, ideoque à confessorio hanc sibi Justitiâ paulò clariùs explicari petit. Quæritur, quomodo sit eidem respondendum?

Responsio.

IX. Primò illi ostendat, hanc permissionem non modicè ad gloriam DEI, & humani generis exaltationem profuisse; cum enim propter peccata hominum abolenda DEUS incarnatus, & passus sit, clarè sequitur, omnium illorum bonorum, quæ ex Christi Incarnatione & Passione secuta sunt, peccata quodammodo causam fuisse; inde tanta gloria Dei, gratulari, admiratio, & cognitio bonitatis ejus. Ex peccatis homines agnoverunt specialiter DEI patientiam, clementiam, lenitatem. Tantus virtutum apparatus exornat nunc Majestatem ejus, provocat humilitatem nostram ad laudes ejus, ad affectus, ad obsequia; ut non immeritò S. Ecclesia felicem dicat culpam, quæ tantum meruit habere Redemptorem.

X. Secundò eidem ostendat, quantarum virtutum exercendarum, meritorumque cœlestium augendorum occasio sit eadem peccatorum permissio: ita ut non immeritò dixerit Lactantius: *Ubi vitia non sunt, nec virtuti quidem locus est, sicut nec victoria,*

ubi Adversarius nullus est, ita fit, ut bonum sine malo in hac vita esse non possit. Revolvantur bona, quæ ex peccato Doctoris Parisiensis S. Brunoni & Sociis ejus, & toti per eos Ecclesiæ sunt exorta, & clarè apparebit, permissionem hanc non sine ingentium bonorum prævisâ sequela fuisse factam, ut rectè huc applicari possit notissimum illud S. Augustini effatum: *Melius judicavit DEVS de malis benefacere, quàm mala non esse permittere.*

XI. Tertio illi demonstrat, non minùs celebrari debere bona morum, quàm naturæ (cùm in illis perinde ac in istis intentio sit semper optima, omnèque defectus præter propositum accidant) sicut ergo monstra naturæ ad decorem mundi spectant; sic peccata, quæ sùnt monstra morum, ad Providentiæ divinæ decus pertinent; id quod sapienter etiam S. Thomas advertit, dum ait: *Nec tamen hoc divinæ bonitati repugnat, quòd mala esse permittit in rebus ab eo gubernatis. Primò quidem, quia Providentiæ non est naturam gubernatorum tollere, sed salvare. Requirit autem hoc perfectio universi, ut sint quadam, in quibus malum non possit accidere; quadam verò, quæ defectum mali pati possint secundum suam naturam. Si igitur malum totaliter excluderetur à rebus, Providentiæ divinæ, non regerentur res secundum earum naturam. quòd esset major defectus, quàm singulares defectus, qui tollerentur.*

XII. Quarto illi ostendat, quantopere hæc permissio ad ipsius etiam humanæ Naturæ decorem pertineat, quia, ut Trithemius rectè discurret, si Deus non permitteret peccare hominem, brutis videretur deterior, quæ nullà impellente violentiâ naturæ motibus liberè

liberè utuntur; nam etsi bruta ratione careant, liberum tamen (id est, indifferentem) natura motum habent, quem sequuntur: in quorum comparatione homo videretur inferioris conditionis, si non haberet liberum voluntatis arbitrium. Permisit autem homini DEVS voluntatem liberam, cui nec Reges imperant, nec Principes. Hinc rectè S. Isidorus l. de summo bono dixit: Non permetteret Deus mala oboriri, nisi ex contrariis malis Natura bona decor eniteret.

XIII. Quintò illi demonstrat, etiam multitudinem peccatorum efficere non debere, ut permissio illius minùs justa reputetur; nam, ut rectè dixit Aletius 2. p. q. 94. n. 3. plus est bonum, vel numero, vel quantitate, quod elicit DEVS ex malo, quàm sit bonum, quòd destruitur per malum. Unde licèt abolutè videantur plurima peccata, non sunt plura bonis; imò ideo expediebat multa permitti peccata, ut exuberantia bonorum ex multitudine malorum magis illustraretur: id quod egregiè confirmans S. Augustinus l. II. de civ. c. 18. Sicut contraria, inquit, contrariis opposita sermonis pulchritudinem reddunt; ita quòdam non verborum, sed rerum eloquentià contrariorum oppositione saculi pulchritudo componitur. Et sicut pictura cum colore nigro, suo loco posita, ita universitas rerum (si quis posset intueri) etiam cum peccatoribus pulchra est, quamvis per seipso consideratos sua deformitas turpet. c. 18. Accedit, quòd unum peccatum sit peccatum alterius, & alterum alterius pœna, quatenus indigni per peccatum finis divinis auxiliis, unde mirum videri non debet, multa esse peccata, si aliqua oportuerit permitti.

§. III.

Tentatio III. Circa gratiæ collationem.

XIV. **R**ogertus Clericus cū animo voveret, Christum in cruce unius latronis miserum esse, non autem alterius; Esau à DEO odio habitum, Jacob autem dilectum: & de facto multis gratiam efficacem, aliis sufficientem duntaxat conferri, gravissimam patitur tentationem circa iustitiæ divinæ hac in parte agnoscendæ tentationem. Quæritur, quomodo aut quid eidem respondendum sit?

Responsio.

XV. In primis suadeat illi, ut saluberrimum B. Fratris Egidii Capucini consilium sequatur, qui de hoc altissimo prædestinationis arcano interrogatus respondit: *Sufficit mihi litus maris ad lavandum pedes, manus, & pedes*: indicare scilicet volens, non esse ulterius profunditatem maris, & iudiciorum divinorum percrutandum; secutus videlicet S. Pauli Apostoli Rom. 9. exemplum dicentis: *O homo, tu quis es, qui respondeas DEO? numquid dicit figmentum ei, qui se finxit? Quid me fecisti sic?*

XVI. Secundò eidem aliam D. Pauli ex eodem capite sententiam in memoriam revocet, quâ dicit: *Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud DEUM? absit. Moysi enim dicit: miserebor, cuius misereor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor? Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.* Si ergo nullus mendicus queri justè potest, quòd alteri potius, quàm sibi data fuerit eleemosyna, quia neutri debebatur, quomodo justè quis contra DEUM, cujus

cujus voluntas summa iustitia est, teste Salviano, conqueri poterit, quod alteri potius, quam sibi gratiam conulerit efficacem.

XVII. Tertio illi respondeat, quod S. Augustinus c. 8. de dono pers. respondit his verbis: *Sed cur non solum in parvulorum, sed etiam geminorum eadem causa tam diversum iudicium, nempe cum Jacob dilexit, Esau autem odio habuit? nonne similis est questio, cur in diversa causa idem iudicium? recolamus igitur illos operarios in vinea, qui tota die laboraverunt, & eos, qui una hora: nempe causa diversa impensi laboris, & tamen idem iudicium in reddenda mercedis. Numquid & hic audierunt murmurantem Patrefamilias nisi hoc, volo? ita quippe ejus fuit erga alios largitas, ut erga alios nulla esset iniquitas. Et isti quidem utriusque in bonis sunt, verumtamen quantum ad iustitiam spectat, & gratiam, potest & de reo, qui liberatur, recte dici, volo: potest & de eo, qui damnatur, Tolle, quod tuum est, & vade: huic autem volo, quod tu debetur, donare. An oculus tuus nequam est, qui a ego bonus sum? hinc ille si dicat: cur non & mihi? nonne audiet: o homo, tu quis es, ut respondeas Deo? certe in uno vestrum benignissimum largitorem, in altero exactorem iustissimum, in nullo tamen cernis injustum. Cum enim iustus esset, etiam si utrumque puniret; qui liberatur, habet, unde gratias agat: qui damnatur non habet, quod reprehendat.*

XVIII. Quarto illi demonstret, cum diversa perfectiones DEI, diversa quoque opera esse debent, per quae demonstrantur; sicut ergo per hoc, quod Deus ex malis tot bona eliciat, Sapientia illius & Providentia manifestatur: & per hoc, quod aliquos ante-

is ignibus adjudicet, alios ad cœlum admittat, Mi-
ericordia & justitia elucet; ita Dominium DEI per
hoc, quòd unigratiam efficacem neget, alteri con-
cedat, manifestari maximè debebat; quod quidem
convenientissimè fieri poterat, si supremum suum
Dominatum per hoc ostenderet, quòd sibi pro ra-
tione voluntas esset, & exinde nos ad infimam hu-
militatem, salubrem timorem, reverentiam suæ Ma-
jestatis, incrementum gloriæ, gratificationem debi-
tam excitaret. Unde S. Augustinus cap. 99. Enchir. 2.
ait: *Miseretur magnâ bonitate, obdurat nullâ iniqui-
tate, ut nec liberatus de suis meritis glorietur, nec da-
mnatus nisi de suis meritis conqueratur. Sola enim gra-
tia redemptos discernit à perditis, quos in unam perdi-
tionis concreverat massam ab origine dicta causa com-
munis. Hoc autem qui eo modo audit, ut dicat, quid
adhuc conqueritur? nam voluntati ejus quis resistit?*

§. IV.

*Tentatio IV. Circa permissionem morborum,
aliorumque similium malorum.*

XIX. **E**ustachius civis cum in gravissimos, & diu-
turnos morbos incidisset, & extremâ præ-
tereâ pauperie affligeretur, aliisque plurimis incom-
modis, quæ vulgus mala dicere solet, premeretur,
ideoque Confessarius ipsum pro solatio afferendo vi-
sitaret, inter alias suas querelas, quas eidem Confessa-
rio suo exposuit, confessus est, nullam sibi ex his omni-
bus molestiis graviolem accidere, quàm quòd per-
suadere sibi non possit, Deum, qui tam bonus esse dici-
tur, tantorum malorum Authorem esse. *Quæri-*

tur, quomodo huic tentationi occurrere debeat Confessarius?

Responsio.

XX. In primis ostendat, non modo mala non esse, quæ & ipse, & vulgus dicit mala, sed inventum placidum divinum, mediūque efficacissimum ad gratiam, amicitiamque divinam promerendam, ipsamque felicitatem æternam certius, uberiusque procurandam, cum enim maximus promerendi titulus patientia sit, facile apparet, exiguam promerendi occasionem fore, si omnia ad votum cederent. Hinc S. Jacobus c. 5. rectè hortatur: *Omne gaudium existimate, Fratres mei, cum in varias tentationes incideritis, scientes, quòd probatio fidei vestra patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, ut sitis integri & perfecti, in nullo deficientes. Sicut in cera nisi multum tepesacta & mollita sit, non potest sigillum imprimi: sic nec in homine sigillum imprimi potest, nisi ex infirmitatibus probetur.*

XXI. Secundò ostendat, etiam ad hunc finem valdè expediens fuisse, ut mala permitterentur, ne mundo nimis adhæreremus; si enim adhuc morbi & dilacerati miseris eas amamus: si illius temporalibus quærimus: si nostram vitã & damna honoramus: quomodo æternam vitam amaremus, si temporalem anteferimus, ejus licet laceffiti injuriis? meritò ergo ne toti procumberemus, in fimo & fæce rerum, cuspides aliquas & tribulos disseminavit DEUS, ut sic vulnerati erigeremur ad spem & vota alterius vite: & ut gustatã miseriam temporali non absorberemur æternã. Certè in primo nostro Parente Adam claud

deprehendimus, eum, quamdiu sine experientia mor-
tis, aliorumque malorum fuit, etiam sine timore,
temerèque legem transgressum fuisse, qui tamen si
previchisset vultum mortis, non adedò fortè despe-
nsser.

XXII. Tertio illi ostendat, quantam utilitatem
afferant præterea morbi, aliæque ejusmodi mala;
nam, ut rectè Eusebius Nierenbergius p. 1. Theop.
L. c. II. ait, caro pessimè affecta animam sæpe affecit
optimè. Pinguecit spiritus macerato corpore, casti-
gatur doloribus etiam voluptatis memoria; nec tan-
tum libertatem hi adimunt malefaciendi, sed etiam
votorum. Quid felicius impossibilitate scelerum, quàm
etiam fastidium? Quod ipsum egregiè confirmans
Plinius Junior ep. 26. l. 5. sic loquitur: *Nuper me cu-
jusdam amici languor admonuit, optimos esse nos, dum
infirmi sumus. Quem enim infirmum aut avaritia,
aut libido sollicitat? non amoribus servit, non appetit
honores, opes negligit, & quantulumcunque relictu-
rum satis habet: tunc DEOS, tunc hominem se esse me-
morat: invidet nemini, neminem miratur, neminem
despicit, ac ne sermonibus quidem malignis aut attendit,
aut alitur: balnea imaginatur aut fontes, hac summa
curarum, summa votorum, mollèmq; in posterum &
pinguem, si contingat evadere, hoc est, innoxiam,
beatamque destinat vitam. Possum ergo, quod pluri-
bus verbis, pluribus etiam Philosophi voluminibus do-
cere conantur, ipse breviter tibi, mihiq; præcipere,
ut tales esse sani perseveremus, quales nos futuros profite-
mur infirmi.*

XXIII. Quarto illi ostendat, quanta sit DEI cle-
mentia, quòd corpus pro purgatorio animæ assignare
X 3 volue-

voluerit. Favor est nobilium, si non in custodiam publicam mittantur, sed intra domum aut castellum proprium carceris loco coercerentur; cur non ergo & nos specialem favorem reputemus, si DEUS corpora nostra ad expiationem peccatorum deputet. Pariter legiarius ille animus est, quem sua ipsius claustra vixant, quem artus sui macerant.

XXIV. Quintò illi ostendat, quantam habeat occasionem merita augendi, austeritatèque vix quavis monachali rigiditate severiorem exercendi. Quis enim Anachoreta abstinentior aut mortificationis, inquit Nierenbergius loco citato? quis ita corruptos cibos, aut elegit acerbos, qui adæquaret acerbissimum languentium gustum, sine ullo palati saporis vescentium aut insipidis, aut amaris? quis mortuus vigilas ægroti ducit? quis ita incommodum lectum quæsit, sicut languens sentit? quis ita se maceravit disciplinis & ciliciis, uti qui intestinis tabe æstibus & doloribus? quis ita pœnitens appendix officii, sordes & cultus incuriam adamavit, sicut letudinarius patitur? Post hæc omnia, non statim bitrio ægritantis rigor, nec tempus, quo duratur est, constat, unde ampliat sensum doloris, aut certè non solatur incertitudo dolendi. Adhuc ægrotantium pœnitentiam expiatam esse, & tutam ab in discretione & vanitate: è cælo est, ideo utilior, quam cœlestis aqua plùs fecundat agros, quam fontana. Sed & virtutes necessarias in ægrotante videbis, abstinentiam, castitatem, mirabiliorem obedientiam, nullus monachus tot periculis probatus, tot experimentis exercitatus: jubetur scindi, acerbam bibere parat ad omnem molestiam medico. Ubi autem cogit

templatio æternitatis major? prolixæ videntur febricitanti noctes, singulæ horæ producuntur in integros dies; discit ex impatientia brevissimi doloris, quantum erit æternum dolere. Hucusque ipsissimis ferè verbis sapienter Nierenbergius.

XXV. Sextò ei ostendat, quòd etiam ad cœlestem Philosophiam & sapientiam docendam DEUS sapienter morbos permittat, & immittat hominibus; suadent enim languores contemptum corporalium, ob oculos ponunt humilitatem nostram, levant animum ad contemplationem cœli, & instituunt in divinis; dum enim valemus, rebus implicamur, suis quisque occupationibus, studiis possessus, nullum DEO, nullum rebus animæ locum expedit: advenientibus verò morbis cessant negotia, ideòque applicatur animus ad conscientiæ curas, Deumque & cœlestia contemplanda & quærenda, ut meritò Georgius Pisides morbos *prudens DEI flagellum* appellaverit, & S. Gregorius Naz. animam à DEO afflictam DEO valde propinquam esse dixerit.

§. V.

Tentatio V. Circa criminum dissimulatam vindictam.

XXVI. **A** Chacius advertens, gravissima quæque crimina à sceleratis committi, nec tamen à DEO puniri, gravissimè tentatur circa justitiæ divinæ æquitatem; & quia non poterat sufficienter ex hoc laqueo sese extricare, confessarii auxilium implorat. Quæritur, quâ ratione juvandus sit?

Responsio.

XXVII. Inprimis respondeat illi cum S. Augustino dicente; *Nihil est infelicius felicitate peccantium, quàm poenalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut herbas interior roboratur.* Et iterum: *Cùm voluntas maiorem potestatem accipit efficiendi, quod cupit, ex iudicio Dei venit, apud quem non est iniquitas; punit enim eam isto modo, nec ideo injustè, quia occultè.*

XXVIII. Secundò illi ostendat, quòd ipsa conscientia mala facta gravis poena sit; uti rectè S. Augustinus agnovit l. 2. *Conf.* dicens: *Iussisti, Domine, & verè sic est, ut poena sibi ipsi sit omnis inordinatus animus;* hinc alibi fatetur, se passum fuisse in cupiditatibus amarissimas difficultates. Uade in Ps. 45. ait: *Inter omnes tribulationes humana anima nulla est maior tribulatio, quàm conscientia delictorum.* Imò S. Bernardo teste, *infernus quidam & carcer anima reatus conscientia est, quapropter S. Ambrosius l. de off. dicit: Quae poena gravior, quàm interioris vulnus conscientiae: nonne hoc magis fugiendum, quàm mors, dispendium, exilium, debilitas, dolor.*

XXIX. Tertiò ostendat, quòd ipsa DEI temperantia iustitia quadam sit; peccantibus enim aliquando ignoscit, aliquando irascitur, aliquando reddit, non quantum digni sunt; suffert enim eos, ut sint, qui proficiant; lex enim quia seipsam mollire non potest, nobis (vel à DEO) mitiganda est. Quod confirmat S. Gregorius l. 1. mor. *Deus, inquit, nonnulla peccata, & nonnulla inulta derelinquit. Quia si nulla resecaret, quis Deum res humanas curare crederet? & rursus*

si, si hac cuncta percuteret, extremum iudicium unde restaret?

XXX. Quartò illi referat, quid S. Anselmus dixerit, sic DEUM alloquens: Verùm quomodo malis parcis, si es totus justus, & summè justus? an quia bonitas tua est incomprehensibilis, latet hoc in luce inaccessiblei, quam inhabitas? verè in altissimo & secretissimo bonitatis tuae later fons, unde manat fluvius misericordiae tuae; nam cum totus, & summè justus sis, tamen idcirco etiam malis benignus es, quia totus summè bonus es; minùs namque bonus esses, si nulli malo esses benignus, melior est enim, qui & bonis & malis benignus est, quàm qui bonis tantùm bonus est; & melior est, qui malis & puniendo & parcendo bonus est, quàm qui puniendo tantùm. Et paulò post: Nempe si misericors es, quia es summè bonus: & summè bonus non es, nisi quia es summè justus; verè idcirco es misericors, quia summè justus es.

§. VI.

Tentatio VI. Circa vindictam criminum in aliis.

XXXI. Sulpitius Confiliarius Aulicus legens in S. Scriptura, quòd ob furtum unius Achan totus Israël divinas iras sustinuerit, & Filius David propter peccatum patris mortuus sit, imò omnes nos Adami posterii peccatum originale, omniàque inde manantia mala hæreditaverimus, graviter tentatur, circa æquitatem divinæ justitiæ, præcipuè cum in legibus suis expressè decisum inveniat, quòd peccata suos debeant tenere Authores, nec ulterius progredi metus, quàm reperiat delictum, Imò Deus

X § ipse

ipse Ezech. 18. dixerit, quòd Filius non debeat portare iniquitatem Patris sui, sed anima, quæ peccaverit, sola mori debeat. Quæritur ergo, quomodo pro hac tentatione vincenda instruendus sit.

Responsio.

XXXII. Primò illi ostendatur, quoties in statu politico filii cum parentibus puniti sint, & de factis puniantur, dum bona Parentum illis auferuntur, fiscoque adjudicantur; si ergo hoc hominibus limitatam duntaxat potestatem habentibus licet, cur non idem DEO velut supremo legislatori ac Domino liceat?

XXXIII. Secundò ostendatur, id fieri interdum, ut humiles & timidi iudiciorum divinorum homines reddantur, si advertant, Deum quandoque propter unius hominis peccatum totam aliquam communitatem plectere: & ut, quemadmodum S. Augustinus in l. 5. super Josue q. 8. ait, *non se solum quisque corripit in Populo, sed invicem sibi adhibeant diligentiam, & tanquam unius corporis & unius hominis alia pro aliis membra sint sollicita.* Quod ipsum confirmat S. Chrysostomus hom. 1. de Verb. Dom. *Videtur inquit, quomodo unius peccatum toti Populo vindictam accersit? quomodo Deum adversus multitudinem hostem reddidit? sed bona sunt judicia tua, Domine, & ad nostram utilitatem dispensata. Lues quedam est peccatum: per ultionem evulgatur ac traducitur apud omnes, ne corrumpat omnes, ut, ubi cognoverunt, quantas minas una peperit transgressio, fugiant a temptatione de multis alioqui sumendam aeternam vindictam.*

XXXIV. Tertiò ostendatur, quòd per ejusmodi supplicia ob alienum peccatum inflicta non tantùm idipsum alienum peccatum, sed etiam propria puniantur; vix enim dubitari potest, quin in illo Israëlitico Populo, qui propter jactantiam Davidis peste sublatus, vel propter Achabi furtum ab hoste cæsus est, plurimi scelesti fuerint, qui ob sua crimina illam mortem velut justissimam pœnam fuerant promeriti.

XXXV. Quartò ostendatur, quòd ejusmodi supplicia non semper mera sint supplicia, sed beneficia & occasiones ad virtutum exercitium, utimore suo præclarè S. Augustinus q. 8. in Josue ostendit dicens: *Visibiles afflictiones hominum sive mortes, quoniam iis, quibus ingeruntur, & obesse, & prodesse possunt: novit Dominus in occulto providentiæ suæ, quemadmodum justè quibusque dispenset, etiam cùm aliorum peccata videtur in aliis ulcisci. Pœnas verò invisibiles, quæ non nisi nocent, & prodesse non possunt, ita nullas DEO judice pro alienis peccatis luit, sicut homine judice luere nullus, nisi pro sua culpa istas visibiles debet. Sic anima, quæ peccaverit, ipsa morietur, filius non portabit iniquitatem Patris, & Pater non portabit iniquitatem Filii.*

§. VII.

Tentatio VII. Circa permissionem tentationum.

XXXVI. **C**olumbanus Religiosus dum Judæ & aliorum ejusmodi hominum infelicem lapsum & interitum ex una parte meditatur; ex altera verò

verò parte præscientiam DEI, quâ certò præviderat, eos tentationi cessuros, considerat, non potest capere, quomodo DEUS, salvâ suâ infinitâ bonitate, tentationes ejusmodi permittere potuerit. Queritur, quomodo æquitas hujus permissionis ei persuadenda sit?

Responsio.

XXXVII. In primis illi referat, quid Gerfon tom. 2. serm. ad Eccles. cautel. ad hanc questionem responderit dicens; *Cur Dominus Judam, quem casurum sciebat, elegit in Apostolum? Ego, inquit, duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est. Respondi, questionem istam unam esse ex illis, quas inveniens Apostolus reverenti silentio præteriens honoravit, exclamans: O altitudo divitiarum scientia & sapientia DEI! Hoc unum scimus, quod in Juda DEVS non causavit improbam voluntatem perditionis scelerata esse malitia; attamen ipse hac maculatâ voluntate bene usus est, tamquam DEI sapientia attingens à fine usque ad finem fortiter, & disponens omnia succurrer.*

XXXVIII. Secundò illi ostendatur, quod, ut Richelius Carthusianus in 2. sent. distin. 23. fol. 48. bene notavit, DEUS ita disponat ac ordinet universa, ut suam sapientiam, & rerum à se creaturarum naturam, proprietatè que decet. Cùm igitur homo in hac vita constitutus sit tamquam viator & miles DEI ad honorandum Creatorem suum in omnibus, & ad resistendum adversariis divini honoris, decuit, ut Creator permitteret, eum ab impiis impugnari, eumque faceret liberè reluctari.

XXXIX.

XXXIX. Tertiò ostendatur, quòd etiam ordo & pulchritudo, & bonum universi exigant hujusmodi permissionem; nam ordo quidem exigit, esse creaturas libero arbitrio præditas, quæ suos actus & motus liberè exequi permittantur. Pulchritudo exigit, ut opposita juxta se posita ex mutua comparatione evidentius elucescant, ac innotescant. Bonum denique universi exigit, ut ex multiplici gradu malorum ac miserorum gradus & excellentia multiformis bonorum ac beatorum præclariùs emicent, sed & perfectio ac gloria Creatoris abundantius repræsentetur, laudetur, & honoretur.

XL. Quartò ostendatur, quòd DEUS, quantum in se est, universos & singulos velit salvari, hominesque ideo permittat tentari, ut resistendo & prævalendo copiosius mereantur, ac gloriosius contendantur; & præterea infirmitates suas experti, ad Creatorem confugiant, ac semper magis solliciti, timorati, ac custoditi permaneant.

CAPUT II.

DE TENTATIONIBVS CIRCA CHRISTI PERSONAM.

CIRCA CHRISTUM tres duntaxat tentationes præcipuè occurrere solent, videlicet an conveniens fuerit, quòd humanitatem assumpserit tam vilem, & Angelicam naturam postposuerit: quòd item se in cibum præbuerit, & tandem tot, tantaque tormenta, ipsamque mortem sustinuerit. Quæ quidem tentationes quâ ratione vinci debeant, hoc capi-

capite breviter (nec enim magno molimine opus est) ostenderetur.

§. I.

Tentatio I. Circa Humanitatem assumptam.

I. **S**implicius vir ceteroqui doctus dum magnitudinem simul Divinitatis, & vilitatem Humanitatis accuratius considerat, imaginari sibi non potest, quòd vel conveniens, vel decorum fuerit, Deum ad eò se demittere, ut Humanitatem sibi ætissimo unionis hypostaticæ vinculo copularet. Queritur, quomodo hæc illi convenientia persuadenda sit?

Responsio.

II. Primò illi ostendatur, Incarnationem istam verò convenientissimam fuisse respectu DEI, quia, ut sapienter advertit S. Damascenus lib. 3. orth. fid. cap. 1. per illam demonstratur bonitas (quatenus non despicit proprii plasmatis infirmitatem, sed eidem se summo modo communicavit) justitia (teste Apostolo Rom. 3. dicente: quem, Christum, proposuit DEUS propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem Justitiæ suæ) sapientia (quatenus inventi difficillimi pretii facillimam solutionem) & potentia infinita, cum nihil majus excogitari possit, quàm Deum hominem fieri.

III. Secundò ostendatur, eandem Incarnationem etiam respectu Verbi divini convenientissimam fuisse, quia decentissimum fuit, ut immutabiles & naturalis imago Patris humanum genus ad imaginem

nem DEI factum, & per peccatum corruptum pristino suo nitore restitueret; & ut Persona, quæ in SS. Trinitate gignitur, etiam in terris nasceretur, sicque in terris diceretur Filius hominis, qui in cælo est Filius æterni Patris: item ut homines efficerentur Filii adoptivi & hæredes regni cœlestis per eum, qui est Filius naturalis Patris æterni, ut S. Thomas q. 3. a. 8. discurret.

IV. Tertio ostendatur, naturæ quoque humanæ convenientissimam fuisse, quia vel maximè decebat, ut, sicut homo offenderat, ita & homo satisfaceret; & major dæmonis confusio erat, si ab humana natura, quam seduxerat, vinceretur; præterea humana natura tota, quantum in se erat, ceciderat, & decepta fuerat, & maxima ex parte per alienam voluntatem peccaverat, quæ omnia sicut in Angelica natura non reperiebantur, ita suadebant humanam potius, quàm illam esse assumendam.

V. Quarto ipsi quoque universo fuisse convenientem ex eo patet, quòd sic auctum sit nobilissimo entis genere, scilicet unionis hypostaticæ, unde factum est, ut universum omnes rerum ordines, puta naturæ, gratiæ, & unionis hypostaticæ comprehenderet; & sicut in substantiis reperitur una natura cum una hypostasi, & alia cum tribus, ita plures quoque naturæ in una hypostasi reperirentur. Et tandem ut sicut datur homo productus sine viro & muliere, ut Adam: & productus ex viro & muliere, ut Abel: & productus ex viro sine muliere, ut Eva: ita quoque homo ex muliere sine viro produceretur.

§. II.

Tentatio II. circa Christum Eucharisticum.

VI. **E**usebius Clericus non dubitat quidem de possibilitate Eucharistiæ, id unum tamen capere non potest, quomodo decorum Deo esse possit, se in cibum præbere, & per talem porrectionem se tot injuriis, irreverentiis, aliisque incommodis exponere. Quæritur, quâ ratione ab hac tentatione liberari debeat?

Responsio.

VII. Inprimis demonstratur, quòd Eucharistia sit summum amoris artificium, atque adeò, cum etiam Platone teste, amor sit gloriosissimum opus etiam in omni humilitate; neque dignius quâpiam divinitate sit, quàm charitas, meritò actus perfectissimus charitatis, qui est transformatio non moralis duntaxat, sed etiam physica in amatum, indecorus Deo videri non debet. Certè Anacreon jam olim duxit non fortunatiùs solliciturum corda amorem, quàm si intra pectus conderetur, & se pro te jactaret in viscera. Quod autem ille optavit, hoc in Eucharistia Christus implevit.

VIII. Secundò ostendatur, quòd Christus, testè Algero, propterea communicaverit sese hominibus, ut visibiliter etiam corporis & sanguinis sui mirifico Sacramento Ecclesiam sibi uniens & concorporans tantâ gratiâ insigniret, ut ipse caput ejus, & ipsa esset corpus suum; non tantùm nomine tenens, sed in veritate sui corporis verè sibi concorporatum, ut in illo

nullius gratiæ nobis esset divortium, cum quo nos solidaret tam unice unitatis Sacramentum, certumque esset hoc pacto nos cum ipso per ipsum similem dignitatis obtinere gloriam, quid autem in hoc non optime conveniens?

IX. Tertio ostendatur, quod, cum DEUS homines creavit ad visionem maiestatis suæ, & perfectissimam unionem moralem cum ipso per amorem, merito ipsi indecorum dici non debeat, si pignus illi perfectissimum ad talem beatitudinem relinquat, quale vel maxime est unio cum corpore Christi; nam, ut iterum Algerus advertit, non esset misericordiæ DEI & iustitiæ condignum, si eos repelleret à consortio, quibus tam familiariter uniri dignatur in hoc exilio, eiusque honoris vicissitudinem non rependeret in manifesta visione suæ Maiestatis; nam quomodo ibi fieret diversum, quod hinc factum est unum? Et quid ad salutem nobis deerit, cum ille, qui salus est omnium, nobis unitus fuerit?

X. Quarto ostendatur, si DEO indecorum non fuit, assumere humanitatem, eique realiter uniri, neque indecorum videri debeat, si se per Sacramentum eidem uniat, cum, ut S. Terefia advertit, majus sit beneficium hoc, quam DEUM fieri hominem, nam in Incarnatione non deificavit nisi animam & carnem suam uniens illam cum sua Persona; at in hoc Sacramento voluit DEUS deificare omnes homines, qui melius aluntur cibus, quibus à pueritia nutriti sunt, cumque in baptismo geniti fuisset ex toto DEO, voluit, ut ex toto se aleremur juxta dignitatem Filiorum, quam nobis tribuit.

XI. Quintò ostendatur, quàm decorum DEO sit, ut nobilissimum suum opus, & Corpus, cujus caput Christus est, Ecclesia videlicet, arctissimo modo unitum conseruetur; atqui coagulum hujus corporis Caro & Sanguis Christi sunt; per hæc enim mysteria non tantùm sumus unum cum Christo, sed inter nos; ardentissimâ enim charitate congelamur arctius; nam si uniti sumus Christo, & Christus nobis, non quoque inter nos per Christum uniemur juxta notum axioma: Quæcunque sunt eadem uni tertio, sunt etiam eadem inter se.

§. III.

Tentatio III. Circa Christi passionem.

XII. **A**lipius Ethnicus priùs, sed postea ad fidem conversus, etsi fateatur, in multis fidei nostræ articulis se grandem difficultatem pati, nullam tamen gravius sibi negotium facessere, quàm quòd Christus, cùm Deus sit, & unico actu virtutis redimere totum genus humanum potuisset, tantos tamen cruciatus & mortem tam ignominiosam & acerbam sustinere voluerit. Quæritur, quomodo hæc ei difficultas mollienda, aut eripienda sit?

Responsio.

XIII. Inprimis ei ostendat, quòd juxta privilegiariam legem Platonis nihil, quantumcunque vilissimum, vile censeretur, si ex amore fiat, eo quòd charitas omnem vilitatem & humilitatem commendet, uti præclarè ostendit Balduinus dicens: *Tradidit Pater Filium, tradidit & se Filius, & hoc*

ex charitate, nec traditionis rea est charitas, sed innocens est etiam in morte Christi; soli enim charitati licet, quidquid libet, & impune; sola Deum cogere potest, quasi imperiosa. Hæc de cælo Deum deposuit, hæc in cruce posuit, hæc tam innocenter, quam salubriter sanguinem Christi fudit in remissionem peccatorum. Ergo gratiarum actio tota pro salute mundi charitate debetur.

XIV. Secundò eidem ostendatur, quòd nec ipsi Ethnici divinitate indignum judicârunt, variis laboribus & passionibus exerceri, uti patet in Hercule, quem summis laboribus exornârunt, & omni conlectârunt patientiâ. Certè de ignominia Reguli non confusi, sed gloriati sunt Romani, quia pro illis utiliter passus, & cruci suffixus est; cur homo erubescat, & indignum arbitretur, quòd DEUS pro se nihil minùè passus sit? hinc meritò Theodotus Ancyranus Episcopus, nequaquam, inquit, hæc passiones appelles, sed passionum nostrarum potius sanitates, & soli mihi membra virginis ad opprobrium offerre Divinitatis; non enim horum indigna natura est. licet advenientes contumeliarum passiones nobilitatem corporis devastârunt; ut non immeritò Tertullianus humilitates & passiones JESU necessarium decus fidei nominârunt.

XV. Tertio illi ostendatur, quòd per suam passionem nihil de Majestate Divinitatis perdiderit; hinc S. Paulus dixit non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, super quæ verba S. Chrysostomus, quod rapuit quis, inquit, & præter congruum accepit, istud deponere non audeat, veritus, ne pereat ne excidat. sed perpetuò ipsum detinet. Qui verò naturalem quandam

dignitatem habet, non veretur descendere etiam ab illa, sciens, quòd tale nihil passurus sit.

XVI. Quartò eidem ostendatur, quòd hoc ipso, quòd tam magnus fuerit, humilitatem passionis aspernari non debuerit, juxta illud Sapientis præceptum: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus*, hinc rectè Balduinus ait: *Secundùm magnitudinem dignitatis aqua sit mensura humilitatis. Humilitas in honore honor est ipsius honoris, & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipso dignitatis nomine indigna est, si humilia dedignetur. Humilitas autem sine honore ipsa sibi sufficit ad honorem; honor verò sine humilitate sese perdat ad confusionem.*

CAPUT III.

DE TENTATIONIBUS CIRCA
ANGELOS.

I. **P**Ambo Monachus, dum illud Isaia c. 14. legeret: *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui manè oriebaris? corruisti in terram, qui convenerabas gentes. Verùm tamen ad infernum devertaris in profundum lacu: ingenti commiseratione tactus erga ruinam tot nobilissimorum spirituum, non levem exinde sentit tentationem circa bonitatem Creatoris, ut qui tantam multitudinem (nam nonaginta novem partibus Angelos malos superare multitudinem hominum aliqui existimant, inducti ex eo quòd Pastor Evangelicus dimisisse 99. oves, & centesimam, id est, humanam naturam quasi visse dicatur non perinde ac homines sanguine suo, ut facile potuisset, redemerit. Quæritur, quomodo persuaden-*

us sit, ut hac etiam in parte Deum nihil contra bonitatem aut iustitiam suam egisse credat?

Responsio.

II. Inprimis illi ostendatur, quòd valde de-
cuerit primum DEI contemptum rigore compensari,
ne ipsa misericordia auspicaretur scelera; semper enim
prima delicta sustinent impetum iustitiæ; hinc sole-
mne est legislatoribus prudentissimis totâ severitatem
in primos transgressores exonerare, in magistros pec-
candi, uti apparet in exemplo Bruti, qui recentem
Patriæ libertatem etiam Filiorum cervicibus sustenta-
vit: Alexandri, qui auspicia Persici regni dedicavit
Belli jugulo; Salomonis, qui pacifici Regis titulum
impetravit, primis Adoniæ Fratris & Joabi consanguini
supplicis.

III. Secundò ostendatur, quòd Angelorum ma-
lignitas indigna fuerit tali veniâ, utpote qui cum ma-
gna deliberatione deliquerint; & præterea perspica-
cior longè intellectu ob carentiam corporis præditi
fuerint; unde, ut Alcuinus ait, quantò sublimior
Angelus in gloria, tantò amplior in ruina fuit.

IV. Tertiò ostendatur, quòd Angelica Natura
per homines refarciri potuit, non item humana per
alias creaturas; nec gloriari oportebat æmulum Deo
Luciferum, quòd interceptisset consilium divinum suffi-
ciendorum hominum pro Angelis, sed potiùs pudere,
quòd ab hominibus spoliatur, ut verificetur, quod
Salomon sap. 10. dixit: *Iusti tulerunt spolia impio-
rum.*

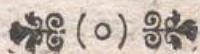
V. Quartò denique ostendatur, tam pro hoc,
quàm aliis similibus casibus sequens S. Augustini

in Ps. 149. monitum ob oculos habendum: Etsi nos non intelligamus, quare quidquid fiat, demus hoc Providentia ipsius, quia non fit sine causa, & non blasphemabimus. Cum enim ceperimus disputare de operibus DEI, quare hoc, & quare illud, & non debuit sic facere, malè fecit hoc, ubi est laus DEI? omnia sic considera, quomodo placeas DEO & laudes Artificem. Quòd si fortè intrares in officinam Fabri ferrarii, non auderes reprehendere folles, incudes, malleos. Et de imperitum hominem nescientem, quid, quare fit, & omnia reprehendit. Sed si non habet peritiam artificis, & habeat saltem considerationem hominis, quid sibi dicet? non sine causa hoc loco folles positi sunt, aristes novit quare, etsi ego non novi. In officina non audeo vituperare fabrum, & audeo reprehendere in hoc mundo DEVM?

CAPUT IV.

DE TENTATIONIBUS CIRCA HOMINES
IN GENERE.

Circa hos variæ occurrere possunt tentationes, sed quinque præcipuè, nimirum cur DEUS permittat malos cum bonis permisceri: cur aliquos affligat, non item alios: cur omnes licet ante jam in particulari iudicio iudicatos denuo in valle Josaphat iudicandos sisti velit: cur tot ex hominibus damnari permittat: cur non omnes in gloria creantur, quæ omnes quæstiones breviter hoc in capite relatu ventur.

§. I.

Tentatio I. Circa bonorum & malorum hominum confusionem.

I. **S**apientius civis, cum & se, & alios concives tam graviter à malis hominibus vexari, opprimique adverteret, vehementer tentatur circa DEI tot homines malos inter bonos tolerantis bonitatem, & propemodum ad DEUM de injusta & improvida mundi gubernatione arguendum incitatur. Quæritur, quid consilii ad hanc tentationem superandam ei suggerendum?

Responsio.

II. Inprimis illud S. Augustini in Pl. 54. ei proponat: *Contristatus sum, inquit, in exercitatione mea, & conturbatus sum. Ubi contristatus? ubi conturbatus? in exercitatione mea, inquit, homines malos, quos patitur, commemoratus est, eandemque passionem malorum hominum exercitationem suam dixit. Ne putetis, gratis esse malos in hoc mundo, & nihil de illis boni agere DEVM. Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur: aut ideo vivit, ut per illum bonus exerceatur.*

III. Secundò aliam illi rationem ab eodem Sancto Patre c. 8. de dono persever. propositam proponat: *Hominibus videtur, inquit, omnes, qui boni apparent, fideles perseverantiam usque ad finem accipere debuisse. Deus autem melius esse iudicavit, misere quosdam non perseveraturos certo numero Sanctorum suorum, ut, quibus non expedit in hujus vite*

tentatione securitas, non possint esse securi; multos enim à pernicioſa elatione reprimi, quod ait Apoſtolus: Quapropter qui videtur ſtare, videat, ne cadat.

IV. Tertio illi ſimilitudines à Chriſto de Zizania bono ſemini commixtis; item de ſagena miſſa in mare, & ex omni genere piſcium congreganti proponat; ex his enim facile colliget, non fruſtra Deum permittere, ut reprobi & mali cum bonis & electis conjungantur, nimirum ut ſuo tempore & ipſorum Electorum innocentia coram toto mundo magis eluceſcat, & ipſius etiam DEI Juſtitia, miſericordiaque magis, clariuſque pateſcat.

V. Quarto eidem exemplum Hortulanorum obiciat; an non enim hi ſpinas in hortis ſuis tolerant, ut pulcherrimæ, ſaluberrimæque roſæ inter eas naſcantur; quid ergo mirum, ſi & DEUS peritiſſimus Hortulanus in horto Eccleſiæ ſuæ ſpinas & tribula perverſorum hominum verſari permittat, ut purpureæ Martyrum Roſæ, & candentia Virginum lilia inde tanto copioſius enaſcantur.

§. II.

Tentatio II. Circa varietatem afflictionum.

VI. **L**Ydwinæ honeſta Matrona, graviffimis tamen morbis & pauperie preſſa fatetur Confefſario ſuo, ſe graviffimè nonnunquam tentari, dum aliis, licèt vitam peſſimam ducentibus, omnia propter & ad votum fluere, ſe verò ſuique ſimiles DEO ſincerè ſervire cupientes variis calamitatibus opprimi tantumque non obrui advertit. Quæritur, quomodo hæc ei tentatio ſit eripienda?

Responſio.

VII. Inprimis illi ostendatur, hanc ipsam tentationem jam olim S. Davidem fuisse passum, uti ipsemet Ps. 72. faterur dicens: *Mei autem penè moti sunt pedes: penè effusi sunt gressus mei. Quia Zelavi super iniquos pacem peccatorum videns: quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum.* Quomodo autem ab hac tentatione ereptus sit, indicat ibidem, dum ait: *Existimabam, ut cognoscerem hoc, labor est ante me, & intelligam in novissimis eorum.* Utatur ergo & ipsa hoc medio, & haud dubiè pariter à tentatione liberabitur.

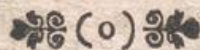
VIII. Secundò objiciat illi exemplum Christi, B. V. & sanctissimorum quorumvis hominum, quæratque, an non ipsi potiori jure hanc querelam movere potuissent; nec tamen fecerunt, haud ignari videlicet, tantò se DEO chariores & gratiores esse, quantò plura & gratiora pro ipso pertulerint, uti Angelus Raphaël Tobiaë cap. 12. dixit: *Quia acceptus eras DEO, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Hinc & Apostolus Rom. 8. dixit: *Quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit primogenitus in multis Fratribus,* qui per tribulationes patienter toleratas veros quoque Dei Filios se ostendunt. Et S. Macarius hom. 15. dixit: *Ea est Christianæ Religionis via, ut, ubi est Spiritus Sanctus, ibi statim sequatur conflictus & persecutio; nam statim à cruce spiritus Paracletus transivit ad Christianos.*

IX. Tertio ostendatur, hoc indicium esse magni profectûs in virtute & perfectione, ut jam olim Seneca lib. de prov. indicavit dicens: Hanc rationem

nem Dii sequuntur in bonis viris, quam in Discipulis suis Præceptores, qui plùs laboris exigunt ab his, in quibus certior spes est. Dicant ergo ipsi: digni vili sumus DEO, in quibus experiretur, quantum natura humana posset pati. Optimi milites ad durissima mittuntur; nec tamen quisquam dicere audeat: Dux malè de me meruit, sed: Bene de me sensit.

X. Quartò illi narretur, quod Christus S. Gertrudi, cùm valde turbata esset, dixit: Ne contristare, delector enim tuâ cohabitatione, ideo ut mecum maneat, mitto tibi amicos (& alias res) contrarios, ut, dum in nulla creatura fidelitatem reperis, ad me pleniùs recurras. Facit nempe DEUS, quod is, qui avem in cubiculo circumvolantem capere vult, ideòque nullibi quiescere finit, donec fatigata se in manus tradat.

XI. Quintò aliud S. Chrysoctomi monitum proderit significâsse, quod hom. 54. in Matth. suggerit dicens: *Quos ante mundi constitutionem suos esse cognoscit DEUS, tantis eos laboribus onerat, & tandem laborare facit, donec digni efficiantur regno caelorum. Quosdam itaque propterea affligit, ut interim contemptum persuadeat temporalium, & pretiosos sibi faciat meritorum censu patientiâ, & gratiores confidentiâ divini auxilii.*

§. III.

Tentatio III. Circa iudicium universale.

XII. **A** Chatus gravis peccator, dum recogitat, quòd peccata sua quondam in extremo iudicio coram toto mundo sint manifestanda, non modicè turbatur, Christumque propè crudelitatis arguit, eò quòd non contentus privato iudicio post mortem cuiusque statim subeundo, insuper etiam universale instituire voluerit, sicque novam, eamque gravissimam pudoris pœnam adjicere. Quæritur, quomodo justitia hujus Iudicii illi demonstranda sit?

Responsio.

XIII. Inprimis illi ostendatur, quòd, cum per iudicium privatum justitia DEI soli iudicato innotescat, meritò decebat, ut eadem justitia etiam toti generi humano manifestetur; sicut in humanis etiam iudiciis sententia priùs in carcere reo soli indicatur, postea toti populo ad Rei supplicium accurrenti promulgatur; hinc David Pl. 50. dixit, *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas, cum iudicâris.*

XIV. Secundò ei ostendatur, quòd ipsa etiam Christi gloria exposcebat, ut, sicut ipse ab hominibus injustè iudicatus est publico supplicio & iudicio, ita publico etiam ipse homines iudicio iudicaret, sicque impii viderent, cum confusione maxima, quem summa cum impudentia, injustitiâque crucifixerunt.

XV.

XV. Tertio illi ostendatur, quod, cum homines non solum corpore, sed etiam animam constent, utique conveniens fuerit, ut non anima duntaxat, sed corpus etiam in iudicio compareat, sententiamque, & præmium vel pœnam operum suorum accipiat: hinc Apostolus 2. Cor. 5. dixit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.*

XVI. Quarto ostendatur id ipsum etiam æquissimum fuisse ad justos gravissimè, iniquissimèque vexatos de suis Adversariis vindicandos. Hinc Salomon Sap. 5. hanc causam indicans ait: *Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in jubilatione insperata salutis, dicentes inra se, & pœnitentiam agentes, & præ angustia Spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter Filios DEI, & inter sanctos fors illorum est.*

XVII. Quinto illi ostendatur, etiam ad viventium utilitatem decens fuisse, ut iudicium universale institueretur, ut, quos ipsa supplicii æternitas & formido à peccatis non absterret, ipse certè publici pudoris subeundi metus cohiberet; si enim, in hac etiam vita tantus interdum reos horror publicæ confusionis invenit, ut eandem evitandam ultrò sibi mortem acciverint; quanto magis timor confusionis coram toto genere humano sustinendæ averfanda erit. Certè hoc

motivo Methodius iudicium universale Regi Bulgaria pingens, ipsum cum tota gente illa ad Catholicam fidem traduxit.

§. IV.

Tentatio IV. Circa damnatorum multitudinem.

XVIII. **S**tephanus vir honestus, cum concionatorem de paucitate salvandorum loquentem, & quod tempore illo, quo S. Bernardus mortuus est, inter sexaginta millia hominum in iudicio apparentium non nisi quatuor animæ salvatæ fuerint, narrantem audivisset, imaginari sibi non potest, quomodo hoc, salvâ DEI infinitâ bonitate, contingere potuerit. Itaque tentationem hanc suam confessorio suo manifestat. Quæritur, quid illi respondendum sit?

Responsio.

XIX. Inprimis illi ostendatur, quod, si peccantes cum damnatis comparentur, omnino reperturus sit, majorem longè esse Misericordiam, quàm Justitiam DEI; quàm multi enim delinquant; nec tamen puniuntur. Quis autem si plures Majestatis læsæ rei forent, & ex illis plures quidem punirentur, sed tamen multi veniam obtinerent, non magis Regis læsi clementiam deprædicaret, quàm severitatem argueret.

XX. Secundò ostendatur, cum ex una parte multæ rationes persuadeant, liberum homini arbitrium relinquendum fuisse; ex altera verò parte ipsa S. Scriptura

ptura

ptura testetur, sensus & cogitationes hominis prout esse ad malum ab adolescentia sua, admirandum potius esse, quod non plures pereant, quam quod tot damnentur. Certè magis mirum est, unum lapidem ruere in altum, quam si mille deorsum ruant. Cùm ergo naturæ humanæ proprium sit, ob peccatum originale interire, nescit profecto, quid peccatum sit, & horribilis ejus enormitas, qui ejus demeratur exitium, inquit Nierenbergius p. 1. l. 1. c. 15. Theop.

XXI. Tertio ostendatur illi, quod idem Author l. c. ulterius dicat: sed & justitiam DEI aliqua pompa decebat; & non valde magna est, post tot damnatorum apparatus, si beneficentiæ & Misericordiæ amplitudinem spectes; oportebat enim elucere gratiam DEI inter multa salutis discrimina, & ut egregiè differit Joannes Gerson, damnationis caulam, quatenus resultet carmen illud pulcherrimum ex gravi tenore justitiæ, & molli cantu misericordiæ, de qua profiteretur Propheta. Misericordiam & judicium cantabo tibi, Domine. Quod si pauciores sunt, qui salvantur, manifestior in hoc est gratia DEI, quem admodum inter surdos, claudos, mutos, & mortuos, pauciores sunt, qui miraculo curantur, quam qui propriæ conditioni relinquuntur. Unde qui paucos salvari miratur, non esse plurima miracula admittatur.

XXII. Quarto eidem ostendatur, non tantum propter homines justos, sed & propter justitiam & gloriam DEI, dignè nonnullos damnari; si enim propter justitiam humanam, & salutem temporalem Republicæ, & honorem Principis terreni, interdum aliqui

aliqui damnantur ad supplicia temporalia, quanto magis propter justitiam DEI, gloriamque damnari possunt aliqui ad sempiterna supplicia; meretur sane partis percussione decor totius; cum ergo finis totius naturæ nostræ sit gloria DEI, digna utique erit ostentatione per omnes suos numeros etiam cum jactura scelestorum. Hinc eleganter Tertullianus ait: *Major boni portio modico malo ad testimonium sui utitur.*

XXIII. Quinto denique si hæc omnia nihil proficiant, aut sublimia nimis videantur, hortetur, ut ad commune & universale remedium fugiat, intellectus, & sicut articulis fidei assentitur, etiam si ipse capere eosdem non possit, ita & in hoc facto Deum justissime procedere sentiat, licet justitiæ talis æquitatem non capiat, dicatque: *Justus es, Domine, & omnia judicia tua justa sunt.*

§. V.

Tentatio V. Circa creationem in gloria.

XXIV. Nicasius Doctor Juris audiens illam S. Scripturæ sententiam, quod DEUS velit omnes homines salvos fieri, cogitare apud se cœpit: si Deus vult omnes salvos fieri, cur non omnes in gloria creavit? an non hoc ipsi magis gloriosum, magisque bonitati illius congruum, totique generi humano magis salutare fuisset? sic secum discurrens, cum solvere hoc argumentum non potuisset, occasionem nactus Parocho illud proposuit. Quæritur, quid illi respondendum fuerit?

Respon-

Responſio.

XXV. Inprimis quidem ipſi oſtendat, quantum augmentum gloria DEI perceperit haecenus, & deinceps adhuc uſque ad finem mundi perceptura ſit ex tot præclaris & generoſis actibus virtutum à Chriſto, B. Virgine & reliquis Sanctis elicitis, ex tam copioſo ſanguine ab eodem Chriſto & SS. Martyribus profuſo; quo toto augmento gloria divina carere debuiffet, ſi DEUS ſtatim ab initio omnes homines in gloria creare voluiſſet; cùm ergo omnium hominum interitus cum gloria DEI comparatus minoris aſſimilatus mandus ſit, quàm vermiculi aut culicis calcatio ad honorem & guſtum maximi Regis, facile apparet, quàm parùm decuerit, homines ab initio ſtatim in gloria creare.

XXVI. Secundò eidem oſtendat, quanta in gloria humano generi, acceſſerit ex eo, quòd Chriſtum humanam naturam aſſumpſerit, tantique eam fecerit ut tot labores aſſumere, tam copioſum ſanguinem profundere, ipſamque crudeliſſimam & ignominioſiſſimam pro illius redemptione mortem ſubire voluerit. Quantum præterea gaudium Beati homines in caelis per totam æternitatem ex glorioſiſſimo Chriſti aſpectu percepturi ſint; quibus omnibus bonis caruiſſet humana natura, ſi mox ab initio in gloria creata fuiſſet, cùm tamen hæc ipſa bona tanti faciendæ ſint, ut interitus hominum interitus potiùs, quàm carentia tot bonorum permittendus fuiſſet.

XXVII. Tertio illi referat, quid Junilius Africanus, teſte Eulebio Nierenbergio p. I. l. 2. c. 24. Theophr. ad quæſtionem ſibi ipſi propoſitam; *Si omnia, quæ in*

presenti saeculo gesta sunt, ad futurum respiciunt, cur opus erat, ut à DEO presens saeculum fieret? Responderit, nempe quia decuit, ut creaturæ rationales prius discerent, & exercitarentur in dubiis, ac tunc æternis postea fruerentur: & meritò data viderentur probatis, & gratiora fierent reminiscens transacta certamina & plùs glorificaret donatorem, qui pios in hoc saeculo iuvat, & ut vincerent, & victoribus æterna præmia concederet. Itaque præcedentes labores obsonant sequentem beatitudinem, discrimina condiunt securitatem, & quodammodo donatorem magnificant, dum donum cumulant, cum placidiùs faciant. Quò etiam refertur potest S. Augustini sententia dicentis, quòd desiderata diu dulcius obtineantur, citò data vilescant.

XXVIII. Quartò ostendat, quòd, cum ex hominibus quasi lapidibus quadratis cœlestis Jerusalem edificanda sit, necessariò ad eos quadrandos in hoc saeculo malleus & securis tribulationum & laborum prius fuerint necessarij, ut verificari de altera vita posset: *Malleus & securis non sunt audita in domo Domini.* Hinc rectè Aithardus in 3. Reg. cap. 6. ait: *Vt formentur lapides in Libano superiore, primò extrahendi sunt in Libano inferiore; ut formentur in charitate DEI, eruendi prius sunt ab amore saeculi.*

of (o) se

Z

CA-

CAPUT V.

DE TENTATIONIBUS CIRCA BONOS
HOMINES IN SPECIE.

HActenus eæ solùm tentationes sunt expositæ, quæ hominibus in communi accidere solent; quæ verò duo sunt genera hominum, malorum scilicet, & bonorum, & utrisque variæ itidem tentationes evenire solent, ideo separatim illas explicare, & hoc quidem capite, quæ bonis oriri consueverunt; posterius quæ malis accidunt, proponere statui.

§. I.

*Tentatio I. Circa oppressionem Justorum à
injustis factam.*

I. **H**onorius Opifex vir simplex & rectus videtur, & se, & concives suos, quantumcunque bene vivere studeant, à Magistratu contra omne fas exactionibus & pœnis opprimi, & præterea etiam graves persecutiones ab inimicis & hostibus perpeti, gravissimè tentatur circa Justitiam DEI tales oppressiones permittentis, cum potius bonis tanquam fidelibus servatis & amicis assistere, eosque protegere debuisset videtur. Quæritur, quomodo contra ejusmodi tentationem armandus sit?

Responsio.

II. Inprimis illi ostendatur, quòd ob ejusmodi oppressiones gaudere potius, & honoratum credendum quàm turbari, & tristari debeat, eò quòd ex iis collige-

te possit, DEUM non inanimas duntaxat creaturas, sed ipsos etiam homines ad ipsius servitium ordinaverit? quod enim majus, gratiusque obsequium præstari queat homini prudenti & bono, quam si juvetur ad præstantes virtutes, ipsamque charitatis perfectionem consequendam? atqui hoc mali oppressionibus & persecutionibus suis faciunt, uti sapienter Boëtius lib. 4. consol. prof. 4. advertit dicens: *Divina providentiâ insigne protulit miraculum, ut malos mali bonos facerent; nam dum iniqua sibi à pessimis perpeti videntur, noxiorum odio flagrantés ad virtutis frugem rediére, dum eis dissimiles esse student, quos oderunt.*

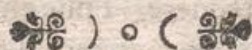
III. Secundò illi narretur, quid S. Augustinus in Ps. 25. dixerit: surgunt, inquit, procellæ stagni hujus, vides malos florere, bonos laborare, tentatio est, fluctus est, & dicet anima tua, ô DEUS, DEUS, hæccine est justitia tua, ut mali floreant, & boni laborant? & DEUS tibi respondet: hæccine est fides tua? hæccine tibi promisi? aut ad hoc Christianus factus es, ut in sæculo floreres?

IV. Tertiò jubeatur quoque S. Dionysii Areopagitæ salutarem admonitionem considerare cap. 8. de div. dicentis: Quamobrem hoc dictu verius: hoc potius esse divinæ justitiæ proprium, nequaquam mulcere atque enervare vitilem optimorum quorumque animum largitionibus terrenorum. Neque si quis id tentet efficere, eos absque auxilio relinquere, sed illos in statu potius honesto & inflexibili solidare, eisque, cum sint tales, pro meritis reddere. Tunc enim virtutibus propinquant Angelicis, quando rerum divinarum desiderio pro vitibus ab omni bonorum terrenorum affectio-

ne discedunt. Jam verò ad hoc utiliter exercentur, dum angustias honesti gratiâ tolerant.

V. Quartò denique audiat iterum S. Augustinum l. 10. de sanct. subtiliter disputantem: *Ex scripturis divinis, inquit, Fratres charissimi, bonos & justos vultu persecutionem malorum semper sustinuisse cognoscimus, si diligenter consideramus, inveniemus illos majora supplicia sustinuisse. Omnis enim homo, qui alium in corpore persequitur, prius ipse in corde persecutionem sustinere cognoscitur. Nam si etiam illi, quem persequitur, aliquid de substantia sua tulerit, majus sibi ipse dispendium facit, quia nemo habet injustum lucrum sine justo damno; ubi lucrum, ibi & damnum: lucrum in aëre, damnum in conscientia. Et infra: Quæro abs te, tibi quare malè est? responsurus es: egestas angit, premissa difficultas, dolor fortasse membrorum, timor ab inimico. Tibi ideo malè est, quia pateris mala, & bene est illi, qui est ipsum malum? Tu, quod pateris, non es; malum enim pateris; sed tu malus non es. Ille hoc malum non patitur, & malus est. Noli ergo falli. Non potest fieri, ut tibi malè sit, quia pateris malum: & illi bene sit, qui est malus. Cùm enim malus est, putas, quia non patitur malum, cùm patitur seipsum? Tibi malè est, quia malum alienum pateris in corpore tuo: & illi bene est, qui malum patitur in corde suo.*

Tibi malè est, qui fortè malam habes vitam: & bene est illi, qui malam habet animam?

§. II.

Tentatio II. Circa Purgatorium.

VI. **I**uliana devota Virgo audiens, unicam, eam- que minimam purgatorii pœnam, gravio- rem esse omnibus hujus mundi malis, gravissimum hu- jus pœnæ timorem concipit, simul tamen vehementer tentatur circa justitiam DEI, unicum quandoque ver- bum otiosum non unius duntaxat horæ, aut diei pur- gatorio punientis. Quæritur, quid ei pro hac tenta- tione vincenda suggerendum?

Responsio.

VII. Inprimis illi ostendat, quid Origenes de hac materia dixerit hom. 12. in Jeremiam: *Si post funda- mentum JESU Christi, non solum in tuo corde aurum & argentum & lapidem pretiosum (si tamen habes ali- quid auri vel argenti) superadificaveris, verum & ligna, fœnum, & stipulam, quid tibi vis fieri cum anima sejuncta fuerit à corpore: utrumnam ingredi vis in sancta cum lignis tuis, cum fœno & stipula, & polluas regnum DEI: an propter lignum & stipulam foris residere, & pro auro, argento, & lapide pretioso nihil mercedis accipere? sed neque hoc æquum est. Quid igitur sequi- tur, nisi ut primum propter ligna ignis tibi datur, qui con- sumat stipulam, fœnum, & lignum.*

VIII. Secundò illi ostendat, cum DEUS sit in- finitâ dignitate & majestate præditus, hoc ipso mini- mam illius offensam gravio- rem esse, quàm omnes sint offensæ, quæ ulli homini fieri possunt; imò omnes offensas, quæ hominibus præcisè ut talibus factæ sunt,

collectivè acceptas non adæquare minimam offensam DEO factam; quid mirum ergo si pœna quoque omnibus hujus mundi pœnis gravior statuatur juxta notum illud: *juxta mensuram delicti erit & pœnarum modus.*

IX. Tertio illi ostendat utilitatem, quæ ex pœnarum talium gravitate hominibus oritur; nam exinde discunt gravitatem peccati venialis æstimare, quam sanè nulla ferè res magis, quàm pœnarum gravitas ad oculos demonstrat; quis enim si urbem aliquam peregrinus intraret, & in medio urbis maximum rogam accensum videret, & paulò post Reginam ipsam, charissimam Regis sponsam injici in eum cerneret, non gravissimè Regem à Regina offensum putaret? quidni ergo & venialis culpa magni fiat, ob quam Deus animam justì velut charissimam sibi sponsam gravissimè Purgatorii ignibus adjudicat.

X. Quarto illi ostendat, etiam ad meritum & virtutum cumulum augendum non parùm conducere dictam Purgatorii gravitatem; sic enim timore salubri harum pœnarum correpti homines operam dabit, ut, quoniam nemo absque speciali gratia omnia peccata venialia vitare potest, imò, teste S. Scriptura, omnia nostra opera velut pannus menstruæ reputantur, studeant præclaris virtutibus, & operibus pœnitentiæ in hac vita satisfacere divinæ justitiæ in hac vita, ne in altera eam tam graviter punientem experiri cogantur. Æstimabunt item, & lucrari studiosè conabuntur Indulgentias, per quas eæ pœnæ relaxantur. Et denique ad opem animabus purgantibus frequenter efficaciter ferendam incitantur, ut, quàm mensurâ mensi fuerint ipsi misericordiam,

dam, eâdem ipsis olim remetiatur DEUS juxta promissum suum: *Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur.* Unde Nierenbergius p. 1. l. 1. c. 29. meritò divinissimum hoc vocat inventum divinæ justitiæ, utpote quod negotiatus sit amor & desiderium nostri meriti, & ardens nostræ gloriæ studium; nihil enim potest tribui beneficiùs, post beneficium ipsum, quàm ejus dignitas.

§. III.

Tentatio III. Circa bonorum infelicem mortem.

XI. **A**uxibius fervens Religiosus legens in Cassiano Heronem post quinquaginta annorum vitam sanctissimè transactam, tandem ex desperatione in puteum se præcipitasse; similèque quid alteri Monacho Memnoni accidisse, gravem exinde tentationem concipit, quomodo DEUS hoc justè permittere potuerit, maximè cum aliàs ex S. Augustino & aliis legerit, non posse quempiam malè mori, qui bene vixerit. Quæritur, quibus argumentis æquitas divinæ Justitiæ in hoc casu ei sit persuadenda?

Responsio.

XII. Inprimis illi ostendat, quantopere expediat, nos humiles semper esse, & imbecillitatem nostram perspectam habere, cogitarèque, nos nihil ex nobis posse; ubi autem evidentiùs nostra infirmitas panditur, quàm ex tali permissione? Ex lapsu certè illius Monachi, qui illæsus ardentibus prunas nudo calcaverat

pede, fortasse salus Pachomii, S. Palæmonis, & plurium aliorum sanctissimorum Monachorum pendeat, inde enim humiliores, ardentiores & omnium virtutum studiosi evaserunt.

XIII. Secundò illi narret, quid S. Bernardus l. 4.4. super Cantica sapienter adverterit dicens: *In veritate didici, nihil æque efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si omni tempore coram DEO inveniaris non altum sapere, sed timere;* ad hunc autem timorem concipiendum oportebat non unius vel alterius periculo erudiri, & commune bonum privati capitis interitu procurari. Maximè autem eruditio nostra exemplum est, alieno periculo discimus fortunatissimè.

XIV. Tertiò illi ostendat, quòd sicut tota vita nostra meritorum campus est, sic & pugna stadium, uti S. Theodorus Studita l. 118. clarè indicavit dicens: *Quamdiu in carne sumus, præsto est bellum: neque enim fuerit virtus, nisi præsens sit bellum:* Si tempus virtutis & belli, ergo & periculi; unde autem hoc constaret, nisi aliquos videremus in omni vitæ genere perire? Hinc tam sollicitè monet Apostolus 1. Cor. 9. *Nescitis, quòd ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium. Sic currite, ut comprehendatis.*

XV. Quartò illi ostendat, quòd, cum DEUS sit gratiæ suæ Dominus, eidem quoque illam dispensare, prout libet, licere. Solo certè exercitio iustitiae sui non modò licitè, sed etiam honestissimè negare gratiam perseverantiæ finalis omnibus posset, quantò magis ergo eum hoc æquissimè facere posse censebimus ad salutem plurimorum, ad eruditionem hu-

milita-

militatis, ad manifestationem supremæ dominationis, ad ostendendas misericordiæ suæ divitias. Ideo sanè etiam in fine vitæ quandoque malorum hominum misertus est DEVS, ut & spem ex nonnullorum pessimorum salute concipere, & ex aliquorum bonorum exitio timorem salutarem disceremus.

CAPUT VI.

DE TENTATIONIBUS CIRCA MALOS
HOMINES.

ETiam circa hos aliquæ tentationes oriri possunt rudioribus, minùtque in Theologia Ascetica instructis Personis, videlicet cur majorum plerumque sit malorum numerus: cur tot bona illis à DEO tribuantur: cur æternâ pœnâ cruciari eos permittat. Quas omnes quæstiones hoc in capite breviter more meo decidam.

§. I.

*Tentatio I. Circa malorum hominum
multitudinem.*

I. **C**Oleta Monialis, dum ex S. Scriptura audit, quòd jam tempore Noë omnis caro corruperit viam suam, & præterea etiam perpendit, quàm pauci homines boni, si cum malis comparentur, in mundo reperiantur, fatetur candidè suo Pa-

tri Spirituali, se capere non posse, quomodo hæc permissio conformis esse possit divinæ bonitati, & charitati, quâ homines DEUS prosequitur, & salvos fieri cupit. Quæritur, quomodo illi æquitas hujus permissio sit persuadenda?

Responsio.

II. Inprimis illi referatur, quid ad hoc dubium S. Augustinus l. 254. de temp. responderit dicens, *Magna materies purgationis bonorum est abundantia malorum.* Nec mihi, volo, dicas: *Saltem esset propter exercitationem nostram, ut essent mali pauci, & boni multi essent.* Non attendis, quia si pauci essent mali, multis non nocerent? *Utique considera vir prudens, quia si multi boni essent, & pauci mali essent, pauci mali multis bonis nocere non auderent. Si non auderent, non exercerent. Nunc verò quia multi sunt mali, laboratur à paucis bonis inter multos malos; & cum laboratur, sudatur; & cum sudatur, aurum purgatur.*

III. Secundò illi ostendat, quòd, cum ex una parte tot emolumenta ex libertate hominibus permissa sequantur; ex altera verò tam vehementer homines ad malum per inspirationes & tentationes, per malorum exemplum & consortium, & per propriam naturam corruptam impellantur, mirum videri non debere, si plures mali, quàm boni inveniantur.

IV. Tertio illi ostendatur, cum difficile admodum sit, tot tantisque impulsibus ad malum resistere,

re, & inter malos bonum esse; ex uno autem actu heroico, & generoso passionum victoria major Deo honor & gloria, quam per impiorum scelera inhonoratio, accedat, etiam ex hoc capite bonitati divinæ nihil contrarium fieri, si plura peccata malorum, quam opera bona Justorum permittantur.

V. Quartò illi ostendat, quòd ipsæ etiam perfectiones DEI, maximè longanimitas, Misericordia, & iustitia clariùs elucescant ex malorum hominum multitudine; quis enim neget, longanimitatem DEI per hoc maximè ostendi, quòd tot peccatores tot, tamque gravia peccata committentes non statim ad infernum detrudat? quis Rex terrenus tamdiu dissimularet graves offensas in se perpetratas? sed & Misericordia ejus ex hoc elucet, quòd illos longè infra condignum puniat; tum quòd, ut S. Augustinus l. 12. de civ. c. 3. ait, satius est damnatis plecti, quam æternùm deformes esse meritis culpis sine ullius reformatione pœnæ & decore vindictæ.

§. II.

Tentatio II. Circa beneficiorum collationem improbis factam.

VI. **E**usebius homo pauper & egenus advertens, se, licèt bene vivere studeat, gravi rerum omnium inopiâ premi, pessimis autem hominibus omnia ad votum fluere, summamque divitiarum, voluptatum, & honorum abundantiam concedi, gravi-

graviter aliquoties tentatur, fateturque, se vehementer impelli, ad similem illis vitam instituendam, ut & ipse ex suis miseriis evadere, ac meliorem fortunam experiri possit. Quæritur, quomodo contra hanc tentationem armandus sit?

Responsio.

VII. Primò illi ostendatur, eandem tentationem jam olim etiam Jeremiam Prophetam fuisse passum, uti ipsemet cap. 12. fatetur dicens: *Iustus quidem o tu, Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur: bona est omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt? Plantasti eos, & radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum.* Quomodo autem hanc tentationem vicerit, mox subjungit: *Congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.* Quasi dicere voluerit, sicut vitulus aliquis aut bos pascualis non propterea felix est censendus, quòd abundantius saginetur, quia hæc omnia ad mortem accelerandam ordinantur, ita nec impii propterea felices sunt censendi, quòd temporalibus affluant bonis, sed multò magis miseri sunt reputandi, qui ad æternas pœnas & mortem reservantur.

VIII. Secundò illi referatur, quid S. Laurentius Justin. cap. 4. de cast. connub. dixerit: *Nullum omnino absque remuneratione esse permittit (DEUS) operantem bonum: peccatoribus quidem & hujus sacelli incolis, temporalium reddit pro labore mercedem, quam appetunt, quam querunt, & quæ con-*
tentan-

tentantur tanquam alieni à DEO & à Sanctorum hereditate extranei. Iustus autem & verè peregrinantibus aliter merita compensantur, ipsis nempe temporalis surripitur successus, nam facile amittunt cœlestia, qui terrenis abundant.

IX. Tertio pariter narretur, quid Arnobius in Psal. 78. dixerit: Sape Dominus peccatoribus in hoc mundo latitiam, & abundantiam, & potentiam usurpata relinquit; quia scit, quæ passuri sunt in gehenna incendia, & condolens eis avertit in hoc seculo iram suam ab eis; itaque non est illis invidendum hoc misera felicitatis interstitium.

X. Quarto ostendatur, quòd favor iste temporalis pessimorum accensendus sit præcipuis Providentiæ indicis, uti D. Thomas in opus. indicat sequentibus verbis: DEUS gerit curam hominum, quos ad imaginem & similitudinem suam fecit, quos membra dilecti Filii sui constituit, & templum Spiritus Sancti ordinavit, singulis singulos ad custodiam deputans & carne & sanguine pretioso Filii sui reficiens; quòdque præstantius est, peccatoribus inimicis suis vita necessaria providet abundantius, quàm amicis. Tantu est inimicorum favor, ut ipsum DEVM commendet.

§. III.

Tentatio III. Circa pœnarum infernalium aternitatem.

XI. **F**Abianus Neophytus dum ei mysteria Fidei nostræ explicantur, fatetur, in nullo articulo credendo tantam se difficultatem experiri, quantum experitur in aternitate infernalium pœnarum, eò quòd persuadere sibi non possit, tam bonum DEUM propter unicam momentaneam mortalitèr peccaminosam cogitationem animas pretioso suo sanguine redemptas aternùm tam exquisitis tormentis punire velit. Quæritur, quomodo hæc difficultas tolli debeat?

Responsio.

XII. Inprimis illi ostendat, quid S. Gregorius lib. 5. mor. dixerit: *Ad districti iudicis iustitiam pertinet, ut nunquam careat supplicio, qui nunquam in hac vita voluit carere peccato; & nullus deus iniquis terminus ultionis, quia, quamdiu voluit, habere voluit terminum criminis.* Cui consentiens S. Bernardus ep. 252. *Ob hoc, ait, inflexibilis & obstinata mens malum punitur aternaliter, licet temporaliter perpetratum, quia, quod breve fuit tempore, vel opere, longum esse constat in pertinaci voluntate, ita ut nunquam moretur, nunquam velle peccare desinet; imò semper vivere vellet, ut semper peccare posset.*

XIII. Se-

XIII. Secundò ostendat, quòd, nisi hæc æternitas fuisset decreta, homines non sufficiens habuissent frenum ad peccata gravia vitanda; unde ipse Origenes, qui erroneè putavit, pœnas inferni aliquando finem habituras, censuit, utilissimam esse sententiam judicantium, pœnas illas æternas esse, eò quòd expertus sit, eos, qui, quamdiu eam tenuerunt, à peccatis gravibus abstinuerunt, postea ipsius sententiam secutos in omne vitium prolapsos fuisse: Cùm ergo tam utilis gubernationi mundanæ sit hæc opinio, cur DEUS eam negligeret, cùm magis intersit, non peccate multos, quàm damnari aliquos?

XIV. Tertio ostendat, quòd parùm fuisset ad invitationem virtutis, publicatio immortalis coronæ & gloriæ, utpote quam plurimi contemnerent, nisi etiam comminatione æternæ felicitatis impulsu fuissent; utrimque necesse erat intercludi, ut saltem quæsituri asylum, cælum quæreremus; vel cum tanta injuria boni, ut non nisi odio mali illud appetereamus. Et certè cùm præmia & pœnas proportionatas esse oporteat, quidni justè decernatur pœna æterna peccantibus, sicut bene agentibus præmium æternum fuit constitutum.

XV. Quarto ostendatur, quòd sicut secundùm humanas leges aliqui morte puniuntur ad emendationem aliorum; alij verò à civitate perpetuo exilio excluduntur, ut eis subtractis civitas purior reddatur juxta illud Prov. 22. *Eijce derisorem, & exhibit cum eo jurgium, cessabuntque causa & contumelia;* ita conveniens quoque fuerit, ut secundùm divinum judicium aliqui perpetuò à societate bonorum separarentur, & in æternum punirentur, ut ex perpetuæ pœnæ

pœnz timore homines peccare desistant, & bonorum societas purior ex eorum separatione reddatur.

XVI. Quintò ostendatur, quòd, sicut, qui censu perpetuo subiecit domum suam pro mutuo accepto, v. g. mille florenorum, etsi intra viginti annos totidem solvat, adhuc capitalem summam debet, ita cum damnati sint inimici DEI, nunquam debitum suum persolvere possunt, sed semper antiquæ pœnz obnoxij sunt.

